

Сиротињска врата

126/13

Како то већ бива са становима последње сеоске сиротиње: кућа је усамљена, а око ње ружни неред природе. Јаруга пуна смета, пролокан пут, стазица искидана рупама набивеним камењем или трњем: у позадини ледина на којој нема ни траве ни цвећа, а на предњем плану један изглед на свршетак села; само један ред кућа, уз одлив неке проточе воде која није ни за што друго до да гусне и смрди, и подрива, једе и кида обалицу као губа су бацица.

Кућица ~~сеоска~~ је сасвим сиромашна: ниска, ~~стиљна~~, не сигурних, недовољно усправних зидова. Један прозор и једна врата. Продужен кров држе четири дрвена дирека, грубо тесана, ~~мањак~~ забивена; то је тобоже остава за кола или дрва; место за привезивање стоке; згода за везивање ужета и сушење рубља. Ничега под Богом нема! Само су уза зид наслоњене крезубе мердевине, које воде до таванске рупе. Таван, ~~напојен~~, светлуца кроз празан је скроз.

Karlo Juro

Прозор на кући је изразбијан и испрепљиван артијама разне врсте и разног доба лепљења. Одљуснуте ивице артија шуште од бубица и мува. Врата су језовита. Позната сиротињска врата без стакала, без прозорчета или капка, без оквира или ~~ре~~ зотина, које изазивају на површини неку игру светлости и сенку, и чине врата живима, топлима. ~~Оно~~ (су) ледена врата, слепа врата. Од неколико дасака слупана, са провученим канапом и чвором на канапу, место браве. Без једног јединог прореза да пусти у кућу зрак сунца, поглед човечјег ока, или глас.

Мо

Ваљда зато што се пролазник укопао па не миче од туђе куће, однекуд ~~наједаред~~ стаде гегати жена. Није стара, али мрка и хладна као они ~~којима је живот мрзак~~ којима је додијало све око њих и у њима, који су без љубави, као ~~посе~~. Сукња на жени виси, и има бар десет ~~опромних~~ закрпа, горе разноврсних ~~по~~ у слепаца и Цигана, а ушивених тако аљкаво и збркано, као да су рупе зацепљиване а не прекриване. Женска рука не може тако шити, сем да мрзи и себе и свој рад.

Ткоји су
сви остали
мрзели, мрзели.

Бога не назва пролазник ~~се~~ од страха; а ни жена не рече ништа. Љуто дохвати канап од врата. Очи посматрача чекнуше: ~~оно језовито~~ да се та слепа плоча заљуља, открије ~~часом~~ јаму пуну крпежи и кртога, и онда груне унутра као бачена, и удави једини додир између куће и света. Кад! — чим се врата отшкринуше, поче да куља свет од онуд. Прво мачка са два мачета, светло сивкасти као фигуре од метала: па псић; па припитомљена шљука, матора, сва седа, али са још лаким опрезним ходом; па древни чича са двома тестијама, који ваљда још само тако ~~зарађује хљеб~~ шао једе; па две девојчице, мусаве, беспослене, сиротињски мирне.

Све то изађе и искочи из кућице, и поређа се, и стаде зра

чити зрачењем топлих бића. И онда се сиротињска врата ¹затворише језовито: падоше за оном женом, за оном тамничарком и хранитељицом, као камен на уста пештера, и затворише њу са њеним животом и задатком.

Једна од двеју девојчица шапну нешто оној другој. Та друга, чудно непомицна, оборене главе, и с рукама које су ви-силе уз тело као да су само кратким рукавима хаљинице обешене — та друга, слепа девојчица рече умилно: Добар дан! И осмехну се, осмехом који не иде даље од уста и половине образа, али до-лази из даљних даљина ~~милости срца~~ *забољетих слезих*.

Др. Александар Угреновић — Загреб

Човен и шума

Ванредно је стар, многостран и замршен однос човјека и шуме. Основна је карактеристика тога односа трајни борбени став човјека напрема шуми. Колико год се човјек упињао да у тој борби шуми сломи све кости и да поцрпе из њих сву мождину — она се томе жилаво опире. На махове, који знају трајати стољећа, човјек успијева да шуму по-свема подреди својој незајажљивој похлепи за златом. И два и три људска покољења измичу сретно њеној освети. Но по из-маку стољећа снага шуме поново искрсава из пепела, корова и праха њенога опустошенога царства. Она канџијом својих вјеч-них закона почиње да бије потомство оних, који су обешчистили њено дјевичанство. Под ударцем те канџије нова покољења при-лазе свијести, није могуће пореметити законе, који владају у шу-ми, а да се тај поремећај љуто не освећује човјеку. У тој новој свијести човјек шуму поново враћа на престоље, са кога ју је зба-цио. Осјећајући да је ситан и слаб пред најстрашнијим њеним бићем — пред поводњом — он зове у помоћ науку, ствара законе и изналази сретства, која ће шуми вјечно очувати њено престоље и њену краљевску моћ.

То је, кратко речено, досадања вијугава путања односа шуме и човјека.

Сад ћемо да загледамо како се од најдавнијих дана овамо развијао тај однос.

У далекој и мрачној прошлости шума је била несравњиво јача од човјека. Она је човјеку сапела дух, довела га у нарочити однос напрема себи самој. Она је родила природну религију, чији су трагови често само прерушени у хришћанско рухо — видни још и данас. Нарочито је народни живот Словена био богат еле-ментима природне религије, која је везивала душевност човјека о шуму и земљу.

Психолошко-религијски однос човјека и шуме наилазио је свој изражај у култу светих дрвета и светих гајева.